

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Ruonakoski, Erika

Title: Filosofiaa rakastavat naiset : sukupuolen merkitys filosofian opinnoissa

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Tekijä & Eurooppalaisen filosofian seura ry, 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Ruonakoski, E. (2020). Filosofiaa rakastavat naiset : sukupuolen merkitys filosofian opinnoissa. *Niin & näin*, 27(2), 127-128. <https://www.netn.fi/fi/artikkeli/filosofiaa-rakastavat-naiset-sukupuolen-merkitys-filosofian-opinnoissa>

ERIKA RUONAKOSKI

Filosofiaa rakastavat naiset

Sukupuolen merkitys filosofian opinnoissa

Osana yhteispuhjoisesta hanketta Gender and Philosophy tein tutkimuksen, jonka viritäjänä oli naisten alhainen osuus filosofian opiskelijoista, tutkijoista ja yliopistotason ope-
tushenkilökunnasta. Tavoitteena oli selvittää, minkälaisin pedagogisin keinoin olisi mahdollista edistää naisten integroitumista filosofiaan. Koska tämä kuitenkin edellyttää jonkin-
laista ymmärrystä myös ilmiön syistä, päädyin analysoimaan naisopiskelijoiden tilanteen eri
puolia ja tekemään jonkin verran empiiristä taustatutkimusta, joissa vastaajina ja haastatel-
tavina oli sekä naisiksi että miehiksi itsensä identifioivia opiskelijoita ja jo alalle valmistu-
neita. Kaiken kaikkiaan puhutaan kuitenkin vain noin viidestäkymmenestä osallistujasta
Pohjoismaista ja muualta. Määrällisen kattavuuden sijaan tarkoituksena olikin haarukoida
erilaisia filosofian opiskeluun liittyviä kokemuksia.

Niin naisiksi kuin miehiksikin identifioi-
tuvat pääaineopiskelijat luonnehtivat
hyvin samoin tavoin filosofiassa ja sen
opiskelussa positiivisiksi ja negatiivisiksi
kokemiaan asioita. Myönteisesti koettiin
filosofian maailmojasyleilyvyys, syvyys, kriittisyys ja sen
edellyttämä analyttinen tarkkuus:

”Pidän siitä, miten se pistää töihin sekä järjen että mie-
likuvituksen. Pidän siitä, että filosofia kannustaa ajatte-
lemaan kriittisesti ja ruokkii halua tutkia maailmaa ‘mak-
rotason’ tuolla puolen.” (Nainen.)

”Minusta on haastavaa ja suunnattoman tyydyttävää,
kun pystyn luomaan vahvan argumentin ja ruotimaan
toisten argumentteja.” (Nainen.)

”Pidän kriittisestä ja abstraktista ajattelusta laajemmin
ottaen. Siitä, että voi tunnistaa erilaisia näkökulmia on-
gelmaan tai mielipiteeseen ja nähdä perusteet vastak-
kaisten näkemysten takana. Se on auttanut minua laajen-
tamaan ajattelutapaani.” (Mies.)

”Koen filosofian jo lähtökohtaisesti olemisen tapana, mi-
nusta tuntuu, että filosofia ‘vain tapahtuu’ minulle enkä
minä erityisesti ajattelen ‘tekeväni’ sitä.” (Mies.)

Kielteiseksi koettiin, että toisinaan filosofia näyttää
muuttuvan pelinomaiseksi ja sisällöllisesti tyhjäksi toi-
minnaksi, joka on irti arjesta ja yhteiskunnasta. Myös fi-

losofia ”akateemisena puuhasteluna” herätti joissakin vas-
taajissa nyreyttä. Samoin filosofisen kaanonin kapeutta,
jakoja analyttiseen ja mannermaiseen filosofiaan ja vas-
takkainasetteluja korostavaa keskustelutyyliä pidettiin
ongelmallisina. Valtaenemmistö vastaajista oli sitä mieltä,
että filosofia tuottaa heille ilon ja innostuneisuuden ko-
kemuksia, mutta myös riittämättömyyden tunteet olivat
yleisiä.

Tutkimukseen osallistui jonkin verran myös muita
kuin filosofian pääaineopiskelijoita. Osa heistä suhtautui
filosofiaan samalla innostuksella kuin pääaineopiskelijat,
osa taas koki filosofian olevan ”kuivaa” tai filosofien te-
kevän filosofiasta liian vaikeaselkoista, ikään kuin lin-
nakkeen, joka pyrkii pitämään ulkopuoliset etäällä.

Eräs kysymyksistä koski sitä, onko vastaajan hel-
pompimpi artikuloita filosofisia kysymyksiä keskusteluissa
vai kirjoittamalla. Saamieni vastauksien perusteella nai-
sista hieman useammat kokivat kirjoittamisen mielek-
käämmäksi. Monet vastaajat katsoivat kuitenkin kirjoit-
tamisen ja keskusteluiden kietoutuvan yhteen. Joissakin
vastauksissa näkyi myös, että vaikka vastaajasta oli opin-
tojensa alkuvaiheessa ollut vaikea artikuloita ajatuksiaan
keskusteluissa, asia oli muuttunut opintojen edetessä.

Toisaalta monilla naispuolisilla opiskelijoilla oli ko-
kemuksia miesopiskelijoista, jotka dominoivat keskus-
teluja besserwisserismillään. Vain harvat kertoivat koh-
danneensa eksplisiittistä syrjintää, mutta jotkut olivat
sitä mieltä, etteivät kaikki miespuoliset kanssapiskelijat
suhtautuneet heihin ja heidän argumentteihinsa yhtä va-
kavasti kuin miesten argumentteihin. Myös joitakin sek-

suaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän tapauksia tuli ilmi.

Miespuoliset vastaajat eivät kokeneet olevansa sukupuoliensa vuoksi epäsuotuisassa asemassa, mutta osa mainitsi etnisen ja luokkataustansa eriarvoisuutta aiheuttaneena tekijänä. Sukupuoleen liittyvistä vinoumista he olivat tietoisia ensisijaisesti naisten kanssa käymiensä keskustelujen ansiosta.

Naisten identifioitumista filosofiaan oppiaineena on tutkittu jonkin verran. Näissä tutkimuksissa naisten on todettu identifioituvan filosofiaan heikommin kuin miesten.¹ Tutkijoiden mukaan naiset myös miehiä useammin mieltävät filosofian miehiseksi alaksi. Naisten näkemys alan miehisydestä korreloi negatiivisesti alaan samastumisen kanssa.² Eräs taustatutkimukseeni osallistuneista naisista kuvasi tilannetta seuraavasti:

”En koe, että minua olisi syrjitty. Minusta tuntuu kuitenkin, että olen joskus ollut epävarmempi miesenemistöisen ympäristön vuoksi. Tuntuu siltä, että mielikuvissani ihannefilosofi on miespuolinen ja että minun on vaikea nähdä itseäni tekemässä niitä asioita, joita filosofit tekevät, ja vastaamassa sellaisiin kysymyksiin, joita he kysyvät.”

Naisten aliedustukseen on usein tarjottu lääkkeeksi naisten lisäämistä opetushenkilökunnassa ja naiskirjoittajien tekstien osuuden lisäämistä lukemistoissa. Uskoakseni näillä tekijöillä olisikin vaikutusta siihen, kokevatko naiset filosofian omakseen, sillä oman tutkimukseni perusteella kyse ei ole siitä, etteivätkö he nauttisi filosofisesta ajattelusta. Toisaalta naisia filosofiaa vieraannuttavia ulottuvuuksia on muitakin kuin naisten näkyvyys päivittäisessä opetuksessa. Omassa tutkimuksessani päädyin seuraaviin johtopäätöksiin:

1) Filosofian harjoitukselle keskeisen filosofisen kaanonin miehisuus ja joidenkin kaanoniin kuuluvien ajattelijoiden misogyniset näkemykset eivät tue naisopiskelijoiden kokemusta osallisuudesta filosofian historiassa. Vaikka naiset ovatkin osallistuneet filosofian harjoittamiseen antiikin Kreikan ajoista lähtien, näyttäytyvät he jäljelle jääneessä kirjallisessa perinteessä lähinnä objekteina. Siksi filosofiaa harjoittavat naiset joutuvat pakosti omaksumaan miehisen katseen omaan sukupuoleensa ja maailmaan samalla kun kapinoivat sitä vastaan ja etsivät omaa tapaansa osallistua filosofiseen keskusteluun.

2) Tämän kaksoistietoisuuden tematisoiminen eli feministiseen filosofiaan tai naisten tekemään filosofiaan keskittyminen, joka sinänsä voisi tarjota yhden tavan juurtua filosofiaan, voi merkitä kuviteltua tai todellista marginalisoitumisen uhkaa.

3) Naisten voi olla historiallisen ulkopuolisuutensa, arvojensa, sukupuolittuneiden normien sekä omaksumiensä sosiaalisuuden muotojen vuoksi vaikea tuntee omakseen tietyn ajatusperinteen täysverisen seuraajan ja tuntijan roolia, toisin sanoen filosofin roolin ”vakavamielistä” esittämistä, joka kuitenkin voi näyttäytyä olenaisena osana filosofina olemista.

4) Naisopiskelijoiden suhteet miesvaltaiseen henkilöuntaan saattavat jäädä etäisemmiksi ja muodollisemmiksi kuin miesopiskelijoiden. Toverillisilla suhteilla on kuitenkin intellektuaalista ja käytännöllistä merkitystä opiskelijan opintojen ja myöhemmän urakehityksen kannalta.

5) Filosofian opiskelijakunta on useimmissa tapauksissa miesvaltainen, ja riippuu kustakin opiskelijayhteisöstä, määräytyvätkö yhdessä olemisen normit ensisijaisesti miesenemmistön tarpeiden ja tottumusten mukaisesti, vai ovatko ne riittävän joustavia tehdäkseen opiskelijayhteisöstä kodin myös naisille ja eri vähemmistöihin kuuluville.

6) Kaikista edellisistä seikoista johtuen filosofia ajattelun taitona, filosofia yhteisöllisyytenä ja filosofia hierarkkisen yliopisto-organisaation sisällä etenevänä urana eivät muodosta naisten näkökulmasta ykseyttä, joka tukee heidän yksilöllistä kukoistustaan filosofian harjoittajina, vaan nämä filosofian eri ulottuvuudet ovat katkoksellisissa ja kitkaisissa suhteissa toisiinsa.

Tämän perusteella filosofian kehitys nais- ja vähemmistöystävällisemmäksi oppiaineeksi edellyttäisi sen perinteen näkökulmaisuuksien eksplisiittistä käsittelyä niin lukiotasolla kuin yliopiston johdattavilla kursseillakin. Tämä ei tarkoita, että eurooppalaisen filosofian historia ja merkkihahmot tulisi unohtaa, vaan että filosofian subjektin neutraalius tulisi kyseenalaistaa ja että myös vähemmistöryhmiin kuuluvien filosofien ajattelua tulisi nostaa esille. Suositteaisin myös sellaisten opetusmenetelmien käyttöönottoa, jotka mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen esille pääsemisen. Esimerkiksi seminaaritilanteita voisi rentouttaa siten, ettei kyse ole enää puheajan maksimoimisesta vaan yhteisestä etsimisestä ja löytämisestä. Tässä voisi olla alku myös eri sukupuolia edustavien opiskelijoiden yhteisyyden kokemuksille ja lisääntyvälle sensitiivisyydelle yksilöllisiä eroja kohtaan.

Viitteet

- 1 Demarest ym. 2017, 526–531; Thompson ym. 2016, 16–18.
- 2 Ma ym. 2017.

Kirjallisuus

- Demarest, Heather, Seth Robertson, Megan Haggard, Madeline Martin-Seaver & Jewelle Bickel, Similarity and Enjoyment: Predicting Continuation for Women in Philosophy. *Analysis*. Vol. 77, No. 3, 2017, 525–541.
- Ma, Debbie, Clennie Webster, Nanae Tachibe & Robert Gressis, 21% Versus 79%: Explaining Philosophy's Gender Disparities with Stereotyping and Identification. *Philosophical Psychology*. Vol 31, No. 1, 2017, 66–88.
- Thompson, Morgan, Toni Adleberg, Sam Sims & Eddy Nahmias, Why do Women Leave Philosophy? Surveying Students at the Introductory Level. *Philosophers' Imprint*. Vol. 16, No. 6, 2016, 1–36.